

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена питанням ідентифікації адміністративно-правового статусу працівників дипломатичної служби. Автор розкриває адміністративно-правову природу органів дипломатичної служби, особливості їхнього дипломатичного імунітету.

Ключові слова: дипломатична служба, дипломатичний імунітет, державний службовець, адміністративно-правовий статус, правосуб'єктність.

**Заболотна
Людмила
Володимирівна,**

*аспірант кафедри
адміністративного
права юридичного
факультету
Київського
національного
університету імені
Тараса Шевченка*

Постановка проблеми. Після прийняття нового Закону України «Про державну службу» професіоналізм і орієнтація на споживача адміністративних послуг повинні стати визначальними чинниками функціонування органів дипломатичної служби в Україні. Не менш важливо враховувати тенденції щодо інформатизації державної служби та посилення багатосторонньої дипломатичної діяльності. На сучасному етапі державотворення в Україні ключові особи, задіяні в реалізації зовнішньої політики, є органами публічної адміністрації, що за своїм правовим статусом є державними службовцями. Вказані суб'єкти в межах реалізації функцій з публічного управління забезпечують стратегічне завдання з установами зовнішньополітичних зв'язків зі стратегічними партнерами в усьому світі. При цьому задля ефективного гарантування національної безпеки й оборони, економічного зростання та соціокультурного розвитку відбувається ротація кадрів державної служби, переміщення осіб між центральним апаратом і закордонними представництвами тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему адміністративно-правового статусу працівників дипломатичної служби проілюстрували В. Г. Буткевич, С. А. Войтович, А. О. Гончарова, О. М. Григоров, Б. І. Гуменюк, М. Н. Козюк, Ю. М. Колосов, Е. С. Кривчикова, О. В. Литвин, Є. А. Лукашева, А. В. Малько, М. М. Михеєнко, А. В. Панчишин, А. Н. Талалаєва, О. В. Ткаля, О. В. Щерба та інші.

Не вирішені раніше проблеми. Потребує додаткового дослідження встановлення специфіки адміністративно-правового статусу працівників дипломатичної служби. Це пов'язано з тим, що дипломатичний імунітет і правові принципи діяльності працівників дипломатичної служби впливають на динаміку здійснення ними своїх повноважень.

Метою статті є розкриття особливостей адміністративно-правового статусу працівників дипломатичної служби; адміністративно-правової природи органів дипломатичної служби, особливості їхнього дипломатичного імунітету.

Виклад основного матеріалу. Як слушно зауважує Б. І. Гуменюк, ефективність виконання завдань державними службовцями дипломатичної служби може бути досягнута виключно високопрофесійним і стабільним апаратом, високоефективною й авторитетною державною службою [1, с. 17]. Безумовно, така діяльність передбачає здійснення як публічно-управлінських, так і політичних функцій. Це обумовлено історією становлення та розвитку дипломатії, глобалізаційними процесами в сучасному світі та стандартами поведінки на міжнародній арені. З урахуванням публічно-сервісної спрямованості органів дипломатичної служби в Європі й орієнтації України на європейський вектор розвитку вкрай важливо, щоб сутнісні стандарти функціонування дипломатії в Україні та за кордоном були кореспондуючими.

На рівні доктрини сформувалося усталене уявлення про дипломатичну службу як особливий вид професій-

ної службової діяльності [2, с. 421]. У законодавстві України такою діяльністю і є державна служба. Так, ця категорія визначалася в попередньому Законі України «Про державну службу» як професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави й одержують заробітну плату за рахунок державних коштів [3], а в чинному законі — публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави [4]. Що ж до законодавства про дипломатичну службу, то в ст. 1 Закону України «Про дипломатичну службу» це поняття визначається як професійна діяльність громадян України, спрямована на практичну реалізацію зовнішньої політики України, захист національних інтересів України у сфері міжнародних відносин, а також прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном [5]. З наведеного чітко видно, що державна та дипломатична служба співвідносяться на підставі законів логіки як загальне й одиничне поняття. Така діяльність відзначається специфікою організації, гарантій, обмежень та компетенції, кваліфікаційних вимог до працівників дипломатичної служби.

У межах національної судової практики органи дипломатичної служби визнаються публічною адміністрацією, зважаючи на те, що «дипломатичне представництво є складовою апарату Міністерства» [6], «працівники дипломатичної служби виконують обов'язки, встановлені для державних службовців» [7; 8], і «користуються

імунітетом від адміністративної юрисдикції України» [9], а до державних службовців не відносяться особи на «штатній адміністративно-технічній посаді, що є складовою кадрів дипломатичної служби» [10]. Відтак, правовий статус державного службовця дипломатичної служби має чітко виражену адміністративно-правову природу. Такий правовий статус відображає основні аспекти взаємовідносин органів публічної адміністрації між собою та з представниками громадянського суспільства в частині здійснення зовнішньополітичної функції держави. Ці суспільні зв'язки інституціоналізуються у формі прав, свобод і обов'язків вказаних суб'єктів правовідносин, кореспондуючи із соціальною структурою українського суспільства і рівнем розвитку демократії в ньому. По суті, правовий статус працівників дипломатичної служби відображає систему стандартів поведінки, закріплених у законі та підзаконних актах, при здійсненні публічного управління в зовнішніх відносинах. При цьому реалізується не лише зовнішньополітична, але й охоронна функція держави за умови схвалення представниками громадянського суспільства такої поведінки.

За доктринальними підходами під адміністративно-правовим статусом працівників дипломатичної служби потрібно розуміти через призму легального, суб'єктного, інтеракціоністського та інтегративного підходів. Зокрема, у легальному вимірі відповідна правова категорія може визначатися як встановлена та гарантована державою в конституціях та інших нормативно-правових актах

система прав, свобод, законних інтересів і обов'язків суб'єкта суспільних відносин [11, с. 366; 12, с. 91]; визначений чинним законодавством перелік суб'єктивних прав, юридичних обов'язків, гарантій їх реалізації, а також обмежень, які у своїй сукупності забезпечують реалізацію державним службовцем повноважень у рамках функцій та завдань державної служби [13, с. 178]. Водночас потрібно зауважити, що нерідко науковці не відносять до обсягу цього поняття таку юридичну категорію, як законні інтереси, а іноді й свободи [11, с. 366], а також не конкретизуються суб'єкту приналежність елементів правового статусу особи [12, с. 91].

У контексті тлумачення викладених дефініцій можна підтримати аргумент на користь недоцільності конкретизації в дефініції адміністративно-правового статусу службовців дипломатичної служби тих нормативно-правових актів, у яких регламентоване правове становище цих суб'єктів, але з урахуванням історії становлення дипломатичної служби — з обов'язковою вказівкою на морально-етичні та звичаєві норми. Що ж до суб'єктної індивідуалізації, то вкрай важливо зупинитися на характеристиці тих органів публічної адміністрації, які реалізують публічно-управлінську функцію у зовнішніх відносинах, оскільки це кореспондує із специфікою їхньої діяльності. Потрібно також враховувати коректність віднесення до обсягу цього поняття категорії свобод і законних інтересів, бо вони відповідають міжнародним стандартам і відіграють значну роль у практиці відносин у сфері дипломатичної служби.

У суб'єктному вимірі адміністративно-правовий статус державних службовців дипломатичного корпусу можна погодитися з В. М. Корельським у тому, що це багатоаспектна категорія, що відзначається загальними, універсальними рисами, охоплює статуси різних учасників правовідносин: держави, суспільства, особи тощо; висвітлює персоніфіковані риси суб'єктів і фактичне їх становище в системі багатоманітних суспільних відносин; не може бути реалізований без обов'язків, що відповідають правам, без юридичної відповідальності в необхідних випадках, без правових гарантій; регламентує права та обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів, для відкриття нових шляхів для їх вдосконалення [14, с. 549]. У цьому ракурсі Г. А. Борисов додатково зауважив, що описуване поняття відзначається ще й цілісністю, чіткою структурованістю, встановленим порядком взаємодії його складових елементів [15, с. 129]. Такий підхід робить акцент на характеристиці особливостей особи, наділеною відповідним правовим статусом, а також зв'язків із іншими суб'єктами правовідносин. Безумовно, таке відображення правового статусу державного службовця дипломатичної служби може мати місце, але для повноцінного розкриття адміністративно-правової природи такої категорії явно не достатньо лише суб'єктного аспекту.

З урахуванням наведеного персоніфікованого виміру визначення адміністративно-правового статусу працівників дипломатичної служби слушною

пропозицією вбачається висвітлення й інших проявів досліджуваного поняття. Так, інтеракціоністський підхід розглядає такий правовий статус як правове положення індивіда, яке демонструє його фактичний стан у взаєминах із суспільством, державою, іншими людьми [16, с. 186]. А. В. Малько конкретизує такі соціальні зв'язки як взаємовідносини, зокрема, суб'єктів суспільних відносин, особи та суспільства, громадянина та держави, індивіда та колективу [17, с. 397]. У межах вказаного підходу основне дефінітивне навантаження зміщується на соціальні структури, принципи та характер взаємодії між учасниками відносин. У цьому ракурсі А. В. Панчишин вказує також на той факт, що правовий статус шляхом визначення прав, обов'язків та гарантій їх реалізації визначає місце суб'єкта в системі правовідносин [18, с. 95]. Принагідно в адміністративно-правовому статусі працівники дипломатичної служби інституціоналізуються всі основні аспекти правового буття особи, її потреби та інтереси, у тому числі соціальні, шляхи їх задоволення у відносинах із державою, трудова та громадська діяльність [19, с. 264]. Загалом, цей підхід є одним із найбільш вдалих для характеристики адміністративно-правового статусу працівників дипломатичної служби, однак він має значне відхилення в бік соціології, тому з метою формування належного юридичного розуміння відповідного правового статусу потрібно застосовувати декілька підходів.

Водночас оптимальним для розуміння адміністративно-правового

статусу працівників дипломатичної служби є саме інтегративний підхід. Так, у цьому ракурсі Л. Д. Воєводін визначає правовий статус як комплексний інститут, який включає низку інших інститутів [20, с. 3]. При цьому М. В. Вітрук вважає таку правову категорію системою юридичних прав, свобод, обов'язків і законних інтересів у їх єдності, основою чи ядром правового становища [21, с. 31]. Таким чином, під адміністративно-правовим статусом державного службовця дипломатичного корпусу України потрібно розуміти встановлену в правових, морально-етичних, звичаєвих нормах цілісну та чітко структуровану систему прав, свобод, законних інтересів і обов'язків працівника дипломатичної служби, що відображає його положення у взаєминах із суспільством, державою, іншими людьми.

Відповідно, це поняття має такі ознаки: регуляторна стабільність або динамічність залежно від конкретно-історичного етапу розвитку дипломатичної служби; універсальність для всіх суб'єктів у межах інституту дипломатичної служби; особливий характер відносин між особою та державою при здійсненні публічного управління у межах зовнішніх відносин; системність; взаємозалежність складових елементів, основою яких є права, свободи та законні інтереси, що не можуть бути здійснені без кореспондуючих обов'язків. Вказаний правовий статус дозволяє в часи політичної, суспільної, економічної та ін. нестабільності перешкоджати негативним проявам соціального становища державних службовців дипломатичної служби та представників

громадянського суспільства насамперед під час їхніх взаємовідносин при здійсненні публічного управління.

Враховуючи викладене, окремої уваги потребує дослідження дипломатичного імунітету як визначальної юридичної категорії для ідентифікації адміністративно-правової природи статусу державних службовців. Право працівників дипломатичної служби на екстериторіальність надає їм пільги та переваги для реалізації своєї компетенції в частині здійснення публічного управління в країні перебування. Зокрема, проект Конвенції про дипломатичні стосунки від 1961 р. спочатку орієнтувався суто на теорію функціональної необхідності [22, с. 698], але згодом було вирішено застосовувати й представницьку теорію, зважаючи на репрезентативний статус дипломатичних представництв. Наразі офіційний текст вказаного нормативно-правового акта встановлює, що дипломатичний імунітет встановлюється «для забезпечення ефективного здійснення функцій дипломатичних представництв як органів, що представляють держави» [23, с. 199]. З іншого боку, застосування одразу двох теорій у межах однієї правової норми не відповідає правилам законотворчої техніки та призводить до юридичної колізії щодо обрання конкретної теорії в кожній окремій ситуації реалізації зовнішньополітичної функції.

Більш юридично виважене тлумачення дипломатичного імунітету міститься в розділі 19 ст. V Конвенції про привілеї та імунітет від 1946 р. як «винятків і пільг, що надаються, згідно з міжнародним правом, дипломатичним

представникам» [24, с. 112]. Аналогічний підхід представлений у Генеральній Угоді про привілеї та імунітет від 1949 р., у ст. 2 якої відповідний термін визначається як «винятки і пільги, перелічені в даній Угоді» [24, с. 118]. Сутність дипломатичного імунітету конкретизується в практиці Європейського суду з прав людини: потрібне належне обґрунтування сприятливішого ставлення до такої особи (групи осіб); про дискримінацію можна вести мову в разі фактичного різного ставлення до одних і тих же осіб і неврахування цілей і наслідків діяльності чи відсутності розумної відповідності між використуваними засобами та поставленою метою [25, с. 453]. Наведене демонструє той факт, що дипломатичний імунітет державних службовців дипломатичної служби становить винятки та пільги, що дозволяють ефективно здійснювати публічне управління з метою реалізації зовнішньополітичної функції.

За доктринальними підходами правовий імунітет, як правило, розглядається через призму повного або часткового непоширення юрисдикції конкретної держави на особу, що проявляється через звільнення особи від своїх обов'язків чи непритягнення її до юридичної відповідальності. Різноманітні наукові позиції щодо розуміння дипломатичного імунітету можна згрупувати на дефініції загального характеру, інституціональні, «негативні», інтегративні. Так, у загальному плані під дипломатичним імунітетом розуміють особливий вид привілеїв [26, с. 241]; привілеї, різновид пільгового способу регулювання

суспільних відносин [27, с. 166]; правову пільгу як елемент спеціального правового статусу особи [28, с. 75]; специфічний різновид пільг, юридичних винятків [26, с. 241]; особливі правові переваги [29, с. 13]. Необхідно зауважити, що такий варіант визначень не відповідає призначенню тлумачення понять, оскільки не дозволяє визначити сутність цієї юридичної категорії. Тим не менше, відповідні дефініції дозволять первинно встановити її галузеву приналежність шляхом відсилки до правового статусу особи. У цьому сенсі інституціональні дефініції є досить подібними за своєю природою, але в них додатково приділяється увага її посаді та відповідній регуляторній базі. Наприклад, С. В. Мірошник визначає такий імунітет через виняткові правові переваги, якими наділяється відповідно до норм міжнародного та національного права, зокрема Конституцією, відповідне коло осіб через посади, які вони обіймають [30, с. 15]. Нерідко це робиться через посилення на привілеї або пільги для особи, хоча може йти мова також про винятки (елемент «негативних» дефініцій).

Натомість «чисті» «негативні» дефініції дипломатичного імунітету спираються на визначення пільг і привілеїв у частині особливого правового становища особи за рахунок її звільнення від дотримання обов'язків чи юридичної відповідальності [31, с. 48; 32, с. 241] задля збереження спеціального правового статусу особи [32, с. 241] і виконання своїх функцій [29, с. 17], у тому числі за допомогою специфічних юридичних гарантій обґрунтованості застосування правових

засобів [31, с. 48], виключного права не підпадати під дію нормативно-правових актів (зазвичай законів) для осіб з особливим становищем у державі [26, с. 241; 29, с. 17]. Інтегративні дефініції дублюють зазначені підходи, але також спираються на регуляторні характеристики дипломатичного імунітету та деталізований функціональний аспект: це спосіб регулювання суспільних відносин, чітко обумовлений у міжнародному чи (або) національному законодавстві, шляхом надання спеціального правового статусу суб'єкту, пов'язаний зі звільненням його від виконання обов'язків і відповідальності, з метою забезпечення виконання відповідних функцій [33, с. 242].

Наведені визначення дозволяють сформулювати уявлення про дипломатичний імунітет як юридичну категорію, що відображає специфічний правовий режим діяльності працівників дипломатичної служби в частині задоволення національних інтересів України у зовнішніх відносинах та інтересів громадян щодо отримання належних адміністративних послуг. Такий дипломатичний імунітет спрямований на стимулювання правомірної поведінки вказаних суб'єктів, що досягається використанням правостимулюючих засобів, які стають для працівників дипломатичної служби своєрідним регуляторним «винятком» за рахунок спеціальних правових норм. Відтак, функціонування органів дипломатичної служби при здійсненні публічного управління набуває рис суспільно-корисної діяльності на національному та наднаціональному рівнях при від-

повідній регуляторній диференціації соціальних взаємозв'язків між ними та представниками громадянського суспільства. По суті, це дозволяє вести мову про недоцільність прив'язки дипломатичного імунітету до субстанціональних характеристик працівників дипломатичної служби, а охоплює цілий спектр зовнішньополітичних суспільних функцій. Саме тому дипломатичний імунітет необхідно тлумачити як в об'єктивному, так і в суб'єктивному значенні. Так, в об'єктивному ця юридична категорія означає регуляторні рамки, визначені в законі, щодо привілеїв, винятків, переваг і пільг, які надаються працівникам дипломатичної служби задля недопущення погіршення їхнього правового становища та сприяння належному здійсненню ними публічного управління та інших зовнішньополітичних суспільних функцій. У суб'єктивному ж значенні це гарантована наднаціональним і національним дипломатичним правом можливість працівників дипломатичної служби скористатися привілеями, винятками, перевагами та пільгами з метою звільнення від виконання окремих обов'язків і звільнення від юридичної відповідальності.

У контексті викладеного важливо диференціювати форми дипломатичного імунітету працівників дипломатичної служби, оскільки виконання ними публічних функцій дістає прояв у різноманітних проявах юридичних гарантій. Структура дипломатичного імунітету при цьому має кілька вимірів характеристик одного порядку й окремі їхні рівні, кожного з яких вкрай складно позбавити працівника

дипломатичної служби. Зокрема, «негативні» характеристики спеціального правового статусу працівників дипломатичної служби стосуються їхньої юридичної недоторканності. У науці це поняття розглядається як форма правового імунітету, якою встановлюється та забезпечується спеціальний правовий статус, що передбачає непоширення на особу правових санкцій; спеціальну процедуру притягнення до юридичної відповідальності та застосування правових засобів [34, с. 29]. З іншого боку, позитивні характеристики спеціального правового статусу працівників дипломатичної служби мають кілька рівнів: наділення працівників дипломатичної служби додатковими правами; надання їм винагороди за виконання публічних функцій; загальне покращення правового статусу.

Стосовно наділення працівників дипломатичної служби додатковими правами потрібно вказати, що це прерогатива правового привілею в частині надання додаткових переважних прав працівникам дипломатичної служби за чітко встановлених законом умов із метою максимально ефективного здійснювання публічного управління при реалізації зовнішньополітичної функції. Як правило, на цей процес впливають різноманітні обставини суспільних відносин, тому ця форма дипломатичного привілею може вважатися соціальним привілеєм, який в разі необхідності матеріально-технічного забезпечення працівників дипломатичної служби перетворюється на професійний привілей. До того ж, для позначення форми дипломатичного імуніте-

ту, пов'язаної з наданням винагороди працівникам дипломатичної служби за виконання публічних функцій, доцільно застосовувати окремий термін, а саме: правовий індемнітет. Така форма дипломатичного імунітету надає додаткові гарантії державним службовцям дипломатичного корпусу щодо ефективної реалізації публічно-управлінських та інших суспільних функцій.

Натомість покращення правового статусу працівників дипломатичної служби напряму кореспондує з наданням їм правових пільг. Більшість науковців сходяться на тому, що цей термін означає правомірне полегшення становища особи, встановлене законодавством, яке дозволяє максимально повно задовольнити суб'єктивні інтереси за умови чіткої регламентації доповнюючих особливих прав суб'єкта або звільнення його від виконання окремих обов'язків [34, с. 30]. Описувана форма дипломатичного імунітету орієнтується насамперед не на недопущення погіршення правового статусу працівників дипломатичної служби, а на компенсацію та стимулювання реалізації додаткових прав цих суб'єктів із метою створення належних можливостей для здійснення публічного управління у сфері реалізації зовнішньої політики.

Звідси впливають такі ознаки дипломатичного імунітету працівників дипломатичної служби, як елемента їхнього спеціального адміністративно-правового статусу: гарантування дотримання міжнародних і національних зовнішньополітичних суспільних функцій; існування позитивних

і негативних пільг для працівників дипломатичної служби за допомогою відповідних службових соціальних зв'язків; регламентація на рівні закону; відносний характер; виключність; ускладнена структура. Зокрема, згідно зі ст. 6 Четвертого Протоколу до Генеральної Угоди про привілеї та імунітет Ради Європи від 1961 р. відповідний імунітет може надаватися не для особистої вигоди особи, а щоб гарантувати незалежне здійснення функцій [35, с. 152]. У цьому сенсі важливо, щоб дипломатичний імунітет працівників дипломатичної служби не мав абсолютного характеру та не перешкоджав задоволенню публічного інтересу щодо належної репрезентативності України в зовнішніх відносинах. Звідси адекватною пропозицією вбачається регламентація таких відносин на міжнародному та національному (конституційному, законодавчому) рівнях з урахуванням наднаціональних принципів європейського права.

При цьому потрібно враховувати еволюцію теорій розуміння дипломатичного імунітету працівників дипломатичної служби. Так, за теорією представництва таким імунітетом наділяються працівники дипломатичного представництва [36, с. 93]. Фактично за своєю сутністю ця теорія може вважатися праобразом теорії екстериторіальності, яку традиційно вважають першою з теорій щодо розуміння дипломатичного імунітету. Важливо усвідомлювати, що лише при офіційному виконанні повноважень державних службовців вони можуть мати відповідний спеціальний правовий статус. Безумовно, у «чистому» ви-

гляді ця теорія не може бути прийнятною на сучасному етапі, оскільки відповідно до її постулатів дипломатичний імунітет не поширюється на недипломатичний персонал, з-поміж працівників якого також можуть бути державні службовці. Водночас найбільш вагомими аргументом, що засвідчує нежиттєздатність вказаної теорії в «чистому» вигляді, є її невідповідність ст. 31 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 1961 р.

Пізніше вказана теорія щодо дипломатичного представництва розширила перелік осіб, критерії наділення їх дипломатичним імунітетом і розвинулася в теорію дипломатичних функцій (чи екстериторіальності). У доктрині вказані положення почали тлумачити як поширення дипломатичного привілею на органи дипломатичної служби з урахуванням функцій екстериторіальності [37, с. 102] як головну підставу незалежності, якою в межах міжнародного права наділений працівник дипломатичної служби в якості представника [38, с. 259]. Аргументація на користь запропонованого підходу базується на ідеї природного права, засадничих положеннях і закономірностях функціонування дипломатії. На рівні доктрини принагідно зауважують, що відповідний дипломатичний імунітет може поширюватися як на офіційну діяльність працівників дипломатичної служби, так і на неофіційні дії [39, с. 154]. Цілком очевидно, що для належного здійснення публічного управління під час виконання зовнішньополітичних функцій державні службовці повинні бути наділені дипломатичним імунітетом. Разом з тим, іноді для виконання

інших пов'язаних зовнішньополітичних функцій у приватному порядку такі суб'єкти також повинні мати вказаний імунітет. Тим не менше, ця теорія не дає відповідні на питання, які саме приватні дії можуть передбачати застосування дипломатичного імунітету, а також не обґрунтовує критерії для наділення цих осіб податковим, митним та іншим імунітетом, яким на практиці користуються працівники дипломатичної служби.

Відтак, на сучасному етапі прийнятною є теорія суверенного імунітету держав, відповідно до якої загалом органи дипломатичної служби як державні органи звільняються від юрисдикції держави перебування [40, с. 398]. Цьому сприяє синалагматичний характер дипломатичних імунітетів у приймаючій країні та державі перебування на основі загальносвітової практики, що обумовлює рівний обсяг компетенції працівників дипломатичної служби. Саме той факт, що вони є державними службовцями, обумовлює надання їм такого імунітету та спеціального правового статусу. З іншого боку, суперечливим аспектом цієї теорії є те, що дипломатичний імунітет надається акредитуючій державі стосовно працівників її дипломатичної служби за кордоном. Як наслідок, суперечливого характеру набуває правове становище працівників дипломатичної служби при реалізації ними індивідуального правового статусу. Принагідно не до кінця регламентовано різний обсяг привілеїв, пільг, переваг і винятків для різних видів працівників дипломатичної служби. На наше переконання, остання із суперечнос-

тей є тимчасовою та може бути знята разом із розвитком світової практики функціонування органів дипломатичної служби. Одночасно формуватиметься спільний видовий дипломатичний імунітет для всіх категорій посад державних службовців дипломатичного корпусу.

Висновки. Отже, дипломатична служба як особливий вид професійної діяльності спирається на розгалужений апарат державних службовців. На основі суб'єктного, персоніфікованого та інтегративного підходів щодо розуміння адміністративно-правового статусу працівників дипломатичної служби з метою належного виконання ними своїх повноважень можна спиратися на форми дипломатичного імунітету державних службовців, оскільки виконання ними публічних функцій дістає прояв у різноманітних проявах юридичних гарантій.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Б. І. Сучасна дипломатична служба : [навч. посіб.] / Б. І. Гуменюк, О. В. Щерба. — К. : Либідь, 2001. — 255 с.
2. Гончарова А. О. Дипломатична служба як складова частина державної служби України / А. О. Гончарова // Актуальні проблеми державного управління. — 2011. — № 1. — С. 420–424.
3. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 № 3723-ХІІ : із зм. і доп. станом на 01.05.2016 // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
4. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 4. — Ст. 43.

5. Про дипломатичну службу : Закон України від 20.09.2001 № 2728-III : із зм. і доп. станом на 01.05.2016 // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 5. — Ст. 29.
6. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 22.10.2015 № К/800/17921/15 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52817418>.
7. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 19.12.2012 № К-24461/10 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28322246>.
8. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 13.04.2011 № К-35828/09 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/15593547>.
9. Постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 09.11.2015 у справі № 761/29946/15-п [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53252282>.
10. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 27.09.2012 у справі № 2а-8433/12/2670 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/26318072>.
11. Теорія держави і права: Академічний курс : [підруч.] / Н. М. Оніщенко, О. В. Зайчук. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 688 с.
12. Лукашева Е. А. Правовой статус человека и гражданина // Права человека : [учеб. для вузов] / Е. А. Лукашева ; Под ред. Е. А. Лукашевой. — М. : Норма; ИНФРА-М, 1999. — С. 91–102.
13. Литвин О. В. Адміністративно-правове регулювання статусу державного службовця в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Литвин Олексій Валерійович ; Національний університет державної податкової служби України. — Ірпінь, 2009. — 210 с.
14. Теория государства и права : [учеб. для вузов] / В. М. Корельский, В. Д. Первалова. — М. : НОРМА-ИНФА, 2002. — 616 с.
15. Колодій А. М. Права, свободи і обов'язки громадянина в Україні : [підруч.] / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. — К. : Правова єдність, 2008. — 350 с.
16. Тодыка Ю. Н., Тодыка О. Ю. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю. Н. Тодыка, О. Ю. Тодыка. — К. : Видавничий дім «ІнЮре», 2004. — 367 с.
17. Малько А. В. Теория государства и права : [учеб.] / А. В. Малько, Н. И. Матузов. — М. : Юрист, 1996. — 384 с.
18. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» / А. В. Панчишин // Часопис Київського університету права. — 2010. — № 2. — С. 95–98.
19. Матузов Н. И. Правовой статус личности: понятие, структура, виды // Теория государства и права : [курс лекций] / Под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Юрист, 2000. — С. 263–269.
20. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе / Н. В. Витрук. — М. : Наука, 1979. — 229 с.
21. Воеводин Л. Д. Индивидуальное и коллективное в конституционном статусе личности / Л. Д. Воеводин // Вестник Московского университета. — Сер. 11. Право. — 1997. — № 5. — С. 3–20.
22. Международное право: сборник документов / Под ред. А. Н. Талалаева. — М. : Юрид. лит., 2000. — 898 с.
23. Віденська конвенція про дипломатичні зносини : Міжнародний акт від 18.04.1961 : ратифіковано Указом Президії Верховної Ради СРСР від 11.02.1964 // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1964. — № 18. — Ст. 199.

24. Действующее международное право : в 3 т. — Т. 1 : Разд. 1-13 / Сост.: Ю. М. Колосов, Э. С. Кривчикова. — М. : Изд-во Моск. независимого ин-та междунар. права, 1996. — 860 с.
25. Михеєнко М. М. Питання дипломатичного імунітету і правової допомоги в проєкті нового КПК України / М. М. Михеєнко // Вісник Академії правових наук України. — 1995. — № 2. — С. 131–138.
26. Общая теория государства и права. Академичный курс : в 3 т. — Т. 3 / Под ред. М. Н. Марченко. — М. : ИКД «Зерцало-М», 2001. — 528 с.
27. Козюк М. Н. Правовое равенство и привилегия депутатской неприкосновенности / М. Н. Козюк // Личность и власть : межвузовский сборник научных работ. — Ростов-на-Дону : Изд-во Рост. ВШ МВД РФ, 1995. — С. 162–172.
28. Бахрах Д. Н. Правовые льготы / Д. Н. Бахрах // Справедливость и право. — 1989. — № 6. — С. 74–78.
29. Малько А. В. Иммуни́тети в праві: загальнотеоретичні проблеми / А. В. Малько // Вестник Волжского университета им. В. И. Татищева. Серия : Юриспруденция. — 1999. — Вып. 6. — С. 17–23.
30. Мирошник С. В. Правовые стимулы в российском законодательстве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория права и государства; история права и государства; история политических и правовых учений» / С. В. Мирошник. — Ростов-на-Дону : Северокавказская государственной службы, 1997. — 33 с.
31. Даев В. Г. Иммуни́теты в уголовно-процессуальной деятельности / В. Г. Даев // Правоведение. — 1992. — № 3. — С. 45–49.
32. Юридична енциклопедія : в 6 т. — Т. 2 : Д-Й / Під ред. Ю.С. Шемшученко. — К. : «Укр. енцикл.», 1999. — 744 с.
33. Ткаля О. В. Теоретичне обґрунтування імунітету як особливої правової категорії / О. В. Ткаля // Актуальні проблеми держави і права. — 2008. — Вип. 43. — С. 234–243.
34. Кобрін А. Співвідношення правового імунітету та суміжних понять / А. Кобрін // Актуальні питання державотворення в Україні : матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (21 квіт. 2011 р.). — К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. — С. 29–30.
35. Право Совета Европы и Россия : [сборник документов и материалов] / Под ред. И. П. Скворцова. — Краснодар : Советская Кубань, 1996. — 301 с.
36. Музика А. Особисті дипломатичні привілеї та імунітети: проблеми теорії та практики використання / А. Музика // Право України. — 2007. — № 5. — С. 91–96.
37. Матвеева Т. Д. Международное право : [курс лекций] / Т. Д. Матвеева. — М. : Изд-во РАГС, 2001. — 628 с.
38. Сандровский К. К. Дипломатическое право / К. К. Сандровский. — К. : Вища школа, 1981. — 745 с.
39. Николаев А. Дипломатические привилегии и иммунитеты / А. Николаев // Международная жизнь. — 1983. — № 8. — С. 152–155.
40. Міжнародне право. Основні галузі : [підруч.] / В. Г. Буткевич, С. А. Войтович, О. М. Григоров та ін. — К. : Либідь, 2004. — 816 с.

Заболотная Л. В. Правовое регулирование дипломатической службы в Украине

Статья посвящена вопросам идентификации административно-правового статуса государственных служащих дипломатической службы. Автор

раскрывает административно-правовую природу органов дипломатической службы, особенности их дипломатического иммунитета.

Ключевые слова: дипломатическая служба, дипломатический иммунитет, государственный служащий, административно-правовой статус, правосубъектность.

Zabolotna L. V. Legal regulation of the diplomatic service in Ukraine

The paper addresses administrative legal status of diplomatic service civil servants. The author reveals legal and administrative nature of the diplomatic service bodies, especially their diplomatic immunity. The author has proved that the legal status of the diplomatic service civil servants reflects prescribed in legal regulations standards of conduct implemented by public administration in foreign relations. External and protective state approved by representatives of civil society have been reflected. Subjective, personalized and integrative approaches to understanding administrative and legal status of the diplomatic service civil servants allow to perform their functions relying on a form of diplomatic immunity of the diplomatic service civil servants. The diplomatic immunity has been interpreted both in objective and in subjective sense. Objective sense of this legal category has been defined as legally prescribed regulatory framework relating to privileges, exemptions, advantages and benefits provided the diplomatic service civil servants to avoid a deterioration of their legal status and to promote a proper exercise of foreign policy by public administration. Subjective sense has been shown as guaranteed by supranational and national law possibility of the diplomatic service civil servants to take advantage of privileges, exemptions, advantages and benefits in order to be exempt from certain duties and legal liability. Forms of the diplomatic immunity have been differentiated according to the performance of public functions that gets a manifestation in a variety of legal safeguarding forms. The author focuses on the diplomatic immunity of the diplomatic service civil servants as not absolute guarantee of public interest in proper representation of Ukraine in foreign relations. It has been suggested to provide the regulation of such relations at international and national (constitutional, legislative) level, taking into account the supranational principles of European law.

Key words: diplomatic service, diplomatic immunity, civil servant, administrative legal status, legal personality.

Стаття надійшла до друку 15 вересня 2016 р.